

Charlotte Haug (f. 1959) er dr.med. og har en mastergrad i helsetjenesteforskning fra Stanford University. Hun har vært redaktør av *Tidsskrift for Den norske legeforening* siden 2002.

Blir slurv, feil og fusk i forskning og publisering stadig vanligere, eller er vi bare blitt flinkere til å avsløre det?

For godt til å være sant

I april 2000 skrev Peter Kranke og medarbeidere et innlegg i det amerikanske tidsskriftet *Anesthesia & Analgesia: Reported data on granisetron and postoperative nausea and vomiting by Fujii et al. are incredibly nice!* (1). Tittelen var ikke ment som en kompliment. Året etter påviste de flere uoverensstemmelser mellom data publisert av Fujii og data publisert av andre (2). Ingenting skjedde. Uro og undring over forskningsresultater er én ting, å gjøre noe med mistanken noe helt annet. Så Yoshitaka Fujii fortsatte å publisere.

I april 2010 sto det i det britiske tidsskriftet *Anaesthesia* en lederartikkel av R. Andrew Moore og medarbeidere. Der ble den negative påvirkningen som slurv, fusk og feil i forskning kan ha på medisinsk praksis diskutert (3). I artikkelen anskueliggjorde de hvor vanskelig det er å påvise at data er forfalsket eller fabrikkert, men viste samtidig hvordan uoverensstemmelser kunne avsløres når studier blir sammenstilt på riktig måte i korrekt utførte systematiske oversiktsartikler. Moore brukte bl.a. Fujiis data for å demonstrere sitt poeng. I en lederartikkel i *Anaesthesia*, publisert først på nett 8.3. 2012, beskrev nåværende sjefredaktør Steven Yentis hva som senere skjedde (4): «Vi mottok en rekke reaksjoner på Moore og medarbeideres artikkel, bl.a. en fra en leser som beklaget det faktum at kunnskapsbasen forble uriktig pga. denne forskerens arbeider og utfordret redaktører i anestesilogiske tidsskrifter til å gjøre noe med det. Alt dette skjedde bare noen få måneder etter at et internasjonalt samarbeid mellom redaktører i anestesilogiske tidsskrifter, noe som aldri tidligere hadde funnet sted, hadde ført til at nesten 90 artikler av forskeren Joachim Boldt ble trukket tilbake» (5).

Yentis beskrev videre hvordan han – i motsetning til hans amerikanske redaktørkollega ti år tidligere – valgte å forfølge saken. I stedet for å sette leserinnlegget på trykk med det samme, utfordret han innsenderen til å gjøre en så grundig analyse av Fujiis arbeider som mulig – så grundig at den eventuelt kunne brukes til å konfrontere forskeren og institusjonen der han arbeidet. Det har innsenderen, John Carlisle, nå gjort (6). Det har ikke vært enkelt. Som Steve Yentis uttrykker det: «(Det har tatt) 19 måneder, 18 omregninger, to konsultasjoner med COPE (the Committee on Publication Ethics) og tre statistikere.» Men resultatet er imponerende – og skremmende. Analysen av 168 av Fujiis arbeider viser med tydelighet hvor langt unna hans resultater er fra det man med rimelighet kunne forvente hvis forskningen hadde foregått på riktig måte. En lederartikkel forklarer i detalj metoden som er brukt (7).

Det foreløpig siste som er skjedd i denne saken, er at alle de 23 redaktørene som har publisert Fujiis arbeider 9.4. 2012 sendte et brev til de ansvarlige ved de ni japanske institusjonene hans artikler har utgått fra og ba om svar på tre konkrete spørsmål (8):

- Om studien som beskrives i artikkelen faktisk fant sted
- Om de ansvarlige ved de respektive institusjonene har studert originaldata fra forskningen og forsikret seg om at de er autentiske
- Om etisk godkjenning for forskningen er innhentet på riktig måte

Dette er helt i tråd med de retningslinjer COPE har for samarbeid mellom tidsskrifter og forskningsinstitusjoner i saker om etikk og integritet i forskning og publisering (9).

I COPE har vi fulgt denne saken tett i disse årene og forsøkt å gi redaktørene råd og støtte underveis. COPE er en organisasjon for redaktører og utgivere av vitenskapelige tidsskrifter som nå har eksistert i 15 år (10). Organisasjonen har utviklet seg fra å være en liten, men viktig klubb der redaktører kunne diskutere vanskelige saker, til å bli en stor organisasjon med over 7 000 vitenskapelige tidsskrifter og utgivere. Alle medlemmene er forpliktet til å følge COPEs etiske retningslinjer og Codes of Conduct (11). For øvrig er målsettingen med organisasjonen den samme som den alltid har vært, nemlig å bidra til å gi praktiske råd og utvikle retningslinjer som gjør det mulig for redaktører enkeltvis og i fellesskap å sørge for at den samlede forskningslitteraturen er korrekt og til å stole på.

Måten det anestesilogiske miljøet har håndtert denne konkrete saken på, har vært eksemplarisk. Men realitetene er ulykksalige. Slik saken nå står, ser det altså ut til at 193 artikler fra perioden 1991–2011 er eller kan bli trukket tilbake. Med det vil naturligvis kunnskapsgrunnlaget måtte gjennomgås på nytt. Det er bare å håpe at de «ugyldige» artiklene ikke har ført til alvorlige konsekvenser for pasienter som har fått anestesi i disse årene. At det har fått konsekvenser, er selvsagt. Fordi medisinsk praksis skal være kunnskapsbasert, vil den nødvendigvis justeres fortløpende når ny kunnskap blir tilgjengelig. Da må kunnskapsgrunnlaget være korrekt.

Oppgitte interessekonflikter: Haug er fra 2012 nestleder i COPE (Committee on Publication Ethics). Hun har vært medlem av ICMJE (Vancouver-gruppen) siden 2002.

Litteratur

1. Kranke P, Apfel CC, Roewer N et al. Reported data on granisetron and postoperative nausea and vomiting by Fujii et al. Are incredibly nice! *Anesth Analg* 2000; 90: 1004–7.
2. Kranke P, Apfel CC, Eberhart LH et al. The influence of a dominating centre on a quantitative systematic review of granisetron for preventing postoperative nausea and vomiting. *Acta Anaesthesiol Scand* 2001; 45: 659–70.
3. Moore RA, Derry S, McQuay HJ. Fraud or flawed: adverse impact of fabricated or poor quality research. *Anaesthesia* 2010; 65: 327–30.
4. Yentis SM. Lies, damn lies, and statistics. *Anaesthesia* 2012; 67: e-publisert 8.3.
5. Editors-in-Chief Statement Regarding IRB Approval of Clinical Trials by Joachim Boldt. [http://onlinelibrary.wiley.com/journal/10.1111/\(ISSN\)1365-2044/homepage/joint_editorial_statements.htm](http://onlinelibrary.wiley.com/journal/10.1111/(ISSN)1365-2044/homepage/joint_editorial_statements.htm) [9.4.2012].
6. Carlisle JB. The analysis of 169 randomised controlled trials to test data integrity. *Anaesthesia* 2012; 67: e-publisert 8.3.
7. Pandit JJ. On statistical methods to test if sampling in trials is genuinely random. *Anaesthesia* 2012; 67: e-publisert 8.3.
8. [http://onlinelibrary.wiley.com/store/10.1111/\(ISSN\)1365-8.2044/asset/homepages/Fujii_Joint_EiC_letter_to_institutions_April_9.pdf?v=1&s=314f66742edb10d5399ab2e31712de1aaefc15f8](http://onlinelibrary.wiley.com/store/10.1111/(ISSN)1365-8.2044/asset/homepages/Fujii_Joint_EiC_letter_to_institutions_April_9.pdf?v=1&s=314f66742edb10d5399ab2e31712de1aaefc15f8) [10.4.2012].
9. http://publicationethics.org/files/Research_institutions_guidelines_final.pdf [10.4.2012].
10. The Committee on Publication Ethics <http://publicationethics.org/> [10.4.2012].
11. <http://publicationethics.org/resources/code-of-conduct> [10.4.2012].